

การตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น: ปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบต่อด้านสุขภาพของมารดาและทารก

Repeat Pregnancy among Adolescent Mothers: The Risk Factors and The Impacts on Maternal and Child's Health

ปาริฉัตร อารยะจารุ* ขวัญใจ เพทายประกายเพชร อัจฉรา อ่วมเครือ
Parichat Arayajaru*, Kwanjai Pataipakaipet¹, Ajchara Oumkrua
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี ราชบุรี ประเทศไทย 70000
Boromarajonani College of Nursing Ratchaburi, Ratchaburi, Thailand, 70000

บทคัดย่อ

จากการทบทวนวรรณกรรม การตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นหมายถึง มารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์อีกครั้งหลังจากการตั้งครรภ์ครั้งก่อน ไม่มีเกณฑ์การเว้นระยะการตั้งครรภ์ครั้งก่อนเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่จะรวมมารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี และยังสามารถแบ่งเป็น การตั้งครรภ์ซ้ำเร็วในมารดาวัยรุ่น หมายถึงมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์อีกครั้งหลังจากการตั้งครรภ์ครั้งก่อน ภายใน 24 เดือน โดยที่มารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี จะเห็นได้ว่า การตั้งครรภ์ซ้ำเร็วในมารดาวัยรุ่น จะเป็นกลุ่มย่อยของ การตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น โดยเน้นที่ระยะห่างของการตั้งครรภ์ครั้งก่อนและครั้งปัจจุบัน ไม่เกิน 24 เดือน บทความวิชาการฉบับนี้ เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเสี่ยง และผลกระทบต่อด้านสุขภาพของมารดาและทารกในมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์และคลอดครั้งที่สองขึ้นไป เพื่อพัฒนาความเข้าใจของผู้ดูแลสุขภาพมารดาวัยรุ่น ที่ช่วยให้นำไปสู่การพัฒนารูปแบบการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการของมารดาวัยรุ่น และการคำนึงถึงสุขภาพของมารดาและทารก

คำสำคัญ: การตั้งครรภ์วัยรุ่น การตั้งครรภ์ซ้ำ ผลกระทบต่อมารดา ผลกระทบต่อทารก

Corresponding author: *E-mail; parichat@bcnr.ac.th

วันที่รับ (received) 1 ม.ค. 62 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 18 เม.ย. 62 วันที่ตอบรับ (accepted) 25 เม.ย. 62

Abstract

According to the literatures, a repeat adolescent pregnancy is defined as a 'teenage mother who becomes pregnant again while still an adolescent' which is under 20 years old. Additionally, it also can be seen in various studies that a Rapid Repeat Pregnancy (RRP) can be categorized into a Repeat Pregnancy (RP), which means 'pregnancy onset within 24 months of the previous pregnancy outcome'. This academic paper outlines what is currently known about the the risk factors and the Impacts of repeat pregnancy on maternal and child's health amongst repeated adolescent mothers. This study will provide a descriptive of the risk factors and maternal and child's health outcomes of repeat pregnancy among adolescent mothers which may contribute to improving the understanding of healthcare providers and may lead to developing appropriate intervention and support policies that attend to the needs of young mothers and more concern for their health.

Keywords: Adolescent pregnancy, Repeated pregnancy, Maternal's health impacts, Child's health impact

บทนำ

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นยังคงเป็นปัญหาสำคัญในระบบบริการสุขภาพ ที่บุคลากรทางสุขภาพจำเป็นต้องให้การดูแลและบริบาลผู้รับบริการกลุ่มนี้ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ยังคงต้องทำการศึกษาย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง และมีการวางแผนดูแลรวมถึงการป้องกันได้อย่างเหมาะสม¹ แม้จากตัวเลขสถิติโดยรวมของทั่วโลกนั้น พบว่าสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง² แต่ในขณะเดียวกันสถิติของสำนักอนามัยและเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รายงานว่าการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นมีแนวโน้มสูงขึ้น³ จากข้อมูลสถิติการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นพบว่าช่วงปี ค.ศ. 2003-2015 มีมารดาวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี มีการตั้งครรภ์ซ้ำครั้งที่สองขึ้นไปคิดเป็นจำนวนร้อยละ 10.7 และเพิ่มขึ้นเป็น 12.2 ในปี ค.ศ. 2015 โดยในกลุ่มอายุที่มีอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำสูงที่สุดคือ ช่วงอายุ 18-19 ปี พบว่าจาก ปี 2003-2015 มารดาในกลุ่มอายุดังกล่าวมีการตั้งครรภ์ซ้ำคิดเป็นร้อยละ 13.9 สูงขึ้นเป็นร้อยละ 17.6 ซึ่งตามมาตรฐานองค์การอนามัยโลกได้กำหนดเกณฑ์การตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของประชากรวัยรุ่นหญิง ซึ่งประเทศไทย โดยสำนักอนามัยและเจริญพันธ์ ได้กำหนดเกณฑ์การตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นไว้ที่ร้อยละ 10 เช่นเดียวกัน³ การตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นมีการให้ความหมายต่างกันไป

ดังนั้นการเริ่มต้นทำความเข้าใจถึงการตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นนั้น ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการตั้งครรภ์ซ้ำ และเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของการตั้งครรภ์ซ้ำ จากการทบทวนวรรณกรรมมีการให้ความหมายของ

การตั้งครรภ์ซ้ำในวัยรุ่นไว้ 2 ความหมาย ตามการเริ่มตั้งครรภ์ครั้งใหม่ กล่าวคือ

1) Repeat Pregnancy in adolescent (RP) หมายถึง มารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์อีกครั้งหลังจากการตั้งครรภ์ครั้งก่อน ไม่มีเกณฑ์การเว้นระยะการตั้งครรภ์ครั้งก่อนเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่จะรวมมารดามีอายุน้อยกว่า 20 ปี⁴

2) Rapid Repeat Pregnancy in adolescent (RRP) หมายถึงมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์อีกครั้งหลังจากการตั้งครรภ์ครั้งก่อน ภายใน 24 เดือน โดยที่มารดามีอายุน้อยกว่า 20 ปี^{4,5} จะเห็นได้ว่า RRP จะเป็นกลุ่มย่อยของ RP โดยเน้นที่ระยะห่างของการตั้งครรภ์ครั้งก่อนและครั้งปัจจุบันไม่เกิน 24 เดือน

ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำในปัจจุบัน พบว่ามีการศึกษาวิจัยลงไปถึงสองกลุ่ม และมีการแยกกลุ่มตัวอย่างชัดเจน โดยหากเป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ซ้ำเร็วในมารดาวัยรุ่น (RRP) มักจะเป็นการศึกษาถึงผลกระทบทางจิตศาสตร์ เช่น ผลของการตั้งครรภ์ ผลการคลอด และผลที่เกิดกับทารกเป็นต้น^{6,7} ในส่วนของการศึกษาเฉพาะการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น (RP) จะเป็นการศึกษาที่เน้นถึงผลกระทบทางจิตศาสตร์ด้วยเช่นเดียวกันก็ได้ แต่ก็ยังเน้นทำการศึกษาด้านอุปสรรคด้านชีวิต ปัจจัยเชิงสังคม และบริบทที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเน้นไปที่ มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรมีชีวิตและผ่านการคลอดการเลี้ยงดูบุตรมาแล้วมีการตั้งครรภ์ซ้ำอีกครั้ง หรืออีกนัยหนึ่งคือศึกษาข้อมูลมารดาที่กำลังตั้งครรภ์ซึ่งจะมีทารกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน ในขณะที่ตนเองยังเป็นวัยรุ่นอยู่นั่นเอง⁵ ซึ่งมารดาวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการตั้งครรภ์

ซ้ำมากที่สุด และยังทำให้เกิดความเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อสุขภาพมารดาและทารกมีมากขึ้น⁸

บทความวิชาการฉบับนี้ เป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่น จากทั้งวารสารในต่างประเทศ โดยทำการสืบค้นจากฐานข้อมูล EBSCO host และวารสารที่ตีพิมพ์ในฐานข้อมูลวารสารวิชาการไทย (TCI-ThaiJo) โดยทำการคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกคุณภาพงานวิจัยของ Critical Appraisal Skills Programme (CASP tools)^{9, 10} โดยเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยเสี่ยง และผลกระทบต่อสุขภาพของมารดาและทารก ในมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์และคลอดครั้งที่สองขึ้นไป เพื่อเป็นการสังเคราะห์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยที่เป็นผลจากการตั้งครรภ์ซ้ำในกลุ่มดังกล่าวอย่างแท้จริง เพื่อให้บุคลากรทางสุขภาพสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริการ ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการอย่างแท้จริง

ปัจจัยเสี่ยงด้านมารดาต่อการตั้งครรภ์ซ้ำ

อายุในการตั้งครรภ์แรก (Age at first birth) มารดาในการตั้งครรภ์ครั้งแรกที่มีอายุน้อย มีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำมากกว่า ซึ่งพบว่าถ้าหากมารดาตั้งครรภ์แรกอายุน้อยกว่า 15 ปี มักมีความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ซ้ำมากขึ้น¹¹ ทั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ยังมีความตระหนักรู้และความสนใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำได้ไม่ดีเท่าที่ควร¹²

สถานภาพสมรส (Marital status) สถานภาพสมรสสามารถบอกได้ว่ามารดาวัยรุ่นนั้นมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำ โดยมารดาที่มีสถานภาพสมรสคู่ อยู่กินกับสามีของตน จะมีการตั้งครรภ์ซ้ำมากกว่าเนื่องจาก ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะป้องกันการตั้งครรภ์เท่าที่ควร ซึ่งความตั้งใจในการป้องกัน (Prevention intention) นั้น เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่มีผู้ทำการศึกษาในกลุ่มมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ ถึงความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำ ซึ่งความตั้งใจนั้นเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำได้^{12, 13} โดยในมารดาวัยรุ่นนั้นมีความตั้งใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่มารดาวัยรุ่นที่มีสถานภาพสมรสหย่า แยก หม้าย กลับมีการป้องกันการตั้งครรภ์ได้ดีกว่า¹²

การคุมกำเนิด (Contraception) การคุมกำเนิดในวัยรุ่นนั้นถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่พบว่าปัจจัยเสี่ยงด้านวิธีการคุมกำเนิดในมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ

ส่วนมากมารดาวัยรุ่นภายหลังจากการคลอดบุตรคนแรกแล้ว ก็ยังพบว่าขาดความรู้ที่ถูกต้องในการคุมกำเนิด และขาดความตระหนักในการคุมกำเนิด¹⁴ โดยยังคงใช้การคุมกำเนิดชนิดรับประทาน อีกทั้งประกอบกับการลืมกินยา จึงทำให้เกิดการตั้งครรภ์ซ้ำอีกขึ้น^{1, 15} ซึ่งการคุมกำเนิดที่ใช้แนะนำในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การคุมกำเนิดแบบชั่วคราวระยะยาว (Long Acting Reversible Contraception: LARC) ได้แก่ ยาฝังคุมกำเนิด (Implantation) และการใส่ห่วง (Intrauterine Device)^{16, 17} เป็นต้น แต่ในมารดาวัยรุ่นนั้นยังพบว่ามีการใช้ยาคุมกำเนิดแบบชั่วคราวระยะยาวไม่ต่อเนื่อง¹⁸ บางครั้งมาทำการถอดห่วงอนามัย ถอดยาฝังคุมกำเนิดออกเนื่องจากมีปัญหาจากภาวะแทรกซ้อนของยาคุมกำเนิดที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ประจำเดือนมาผิดปกติ น้ำหนักตัวมาก ทำให้กลับไปเลือกวิธีที่สะดวกกว่าคือการรับประทานยาคุมกำเนิดชนิดเม็ด¹⁹ ซึ่งทำให้เกิดการคุมกำเนิดไม่ต่อเนื่อง (Contraceptive discontinuation) เป็นผลให้ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ซ้ำตามมา อีกทั้งการตั้งครรภ์เป็นเรื่องที่ของสองคนคือตัวมารดาวัยรุ่นและสามีที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม หากภรรยาต้องเป็นผู้ป้องกันการตั้งครรภ์ฝ่ายเดียว มักจะมีความเสี่ยงสูงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำได้มากกว่า การที่สามีเข้ามามีส่วนร่วมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำได้มากขึ้น²⁰

การตั้งใจตั้งครรภ์ซ้ำ (Pregnancy intention) แม้ว่าส่วนใหญ่แล้วการตั้งครรภ์ซ้ำจะเกิดจากความไม่ตั้งใจ (Unintended pregnancy) แต่ก็ยังมีมารดาวัยรุ่นบางคนที่การตั้งครรภ์ซ้ำ เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ (Intended pregnancy)²¹ จึงตัดสินใจหยุดการใช้ยาคุมกำเนิดเพื่อวางแผนการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป^{15, 19} ซึ่งแม้ว่าจะยังเป็นวัยรุ่นอยู่ แต่มารดากลุ่มนี้ก็ได้ประเมินตนเองว่า สามารถที่จะตั้งครรภ์ได้โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจเช่นนี้ ที่เกิดจากปัจจัยทางด้านการสนับสนุนของครอบครัวเป็นสำคัญ¹⁵ และปัจจัยด้านการสร้างครอบครัวของตนเอง (Family building) ตามพื้นฐานธรรมชาติความเป็นไปของมนุษย์²² เนื่องจากกลุ่มมารดาเหล่านี้ ได้ผ่านการเป็นแม่ และมีครอบครัว ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้มารดาวัยรุ่นวางแผนที่จะมีบุตรคนต่อไป แม้อยู่ในช่วงอายุไม่ถึง 20 ปี

ผลกระทบต่อสุขภาพของมารดา

การคลอดก่อนกำหนด (Preterm delivery)
การคลอดก่อนกำหนดเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญในมารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ โดยมารดาวัยรุ่นนั้นมีความเสี่ยงสูง

ต่อการคลอดก่อนกำหนดมากกว่ากลุ่มมารดาวัยผู้ใหญ่¹⁸ จึงเป็นที่น่าสนใจว่ามารดาที่ตั้งครรภ์ซ้ำในช่วงวัยรุ่นนั้น ปัญหาการคลอดก่อนกำหนดจะมีความแตกต่างจากมารดา วัยรุ่นที่เป็นครรภ์แรกหรือไม่ ซึ่งจากการสังเคราะห์งานวิจัยพบ ว่า มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำมีความเสี่ยงสูงต่อการคลอดก่อน กำหนดมากกว่ามารดาวัยผู้ใหญ่เช่นเดียวกัน โดยไม่แตกต่าง จากความเสี่ยงคลอดก่อนกำหนดของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก กล่าวคือ มารดาวัยรุ่นทั้งครรภ์ที่แรกและตั้งครรภ์ซ้ำทั้งสอง กลุ่มจะมีความเสี่ยงด้านสุขภาพต่อการคลอดก่อนกำหนด ไม่แตกต่างกัน²³ ยิ่งไปกว่านั้น หากมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำที่ มีอายุน้อยกว่า 17 ปี ก็จะมีเพิ่มความเสี่ยงในการคลอดก่อน กำหนดสูงขึ้นไปอีก เมื่อเทียบกับมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำอายุ 18-19 ปีและมารดาวัยผู้ใหญ่^{23, 24} กล่าวคือมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ ซ้ำ ควรได้รับการดูแลและเฝ้าระวังการเกิดภาวะคลอดก่อน กำหนดเช่นเดียวกันกับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก

ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ (pregnancy-induced hypertension)

ภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์เป็นปัจจัย เสี่ยงอย่างหนึ่งในการตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยเฉพาะในครรภ์แรก²³ แต่ในการตั้งครรภ์ครั้งที่สอง ปัญหาด้านความผิดปกติด้าน ความดันโลหิตสูงในขณะตั้งครรภ์พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อเทียบกับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก ซึ่งกล่าวได้ว่า ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ยังคงต้องมีการเฝ้าระวังการ เกิดภาวะแทรกซ้อนขณะตั้งครรภ์เกี่ยวกับภาวะความดันโลหิต สูงในขณะตั้งครรภ์ในกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์ซ้ำ เช่น เดียวกัน¹

ภาวะซีด (anemia)

ภาวะซีดในกลุ่มมารดาวัยรุ่น มีสาเหตุมาจากหลาย ปัจจัย และมีตัวแปรต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใน ด้านของการตั้งครรภ์กับภาวะซีด ยกตัวอย่างเช่น ภาวะโภชนาการ ค่าดัชนีมวลกาย ฐานะ รายได้ และภาวะสุขภาพที่เป็นอยู่²³ โดยภาวะซีดจะมีความสัมพันธ์กับการตกเลือดหลังคลอด (postpartum hemorrhaging) ซึ่งในมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ นั้น พบว่า ค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index : BMI) ภาวะซีด (anemia) การตกเลือดหลังคลอดไม่มีความแตกต่าง กับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก ซึ่งหมายถึง มารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ ซ้ำควรได้รับการดูแล เฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนดังกล่าว เช่น เดียวกันกับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก^{1, 23}

ผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายทารก

ทารกคลอดก่อนกำหนด (Premature infant)

ทารกคลอดก่อนกำหนดหมายถึง ทารกที่คลอด เมื่ออายุครรภ์มารดาอยู่ในช่วงน้อยกว่า 37 สัปดาห์ แต่มากกว่า 28 สัปดาห์ ซึ่งทารกที่เกิดกับมารดาวัยรุ่นจะมีความสัมพันธ์ กับภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และปัญหาสุขภาพของ มารดาด้วยเช่นกัน ซึ่งพบว่าอัตราทารกที่เกิดจากมารดาคลอด ก่อนกำหนด ที่เกิดจากมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกและมารดาวัยรุ่น ตั้งครรภ์ซ้ำไม่มีความแตกต่างกัน แต่ที่น่าสนใจคือพบว่ามารดา วัยรุ่นตั้งครรภ์แรกมีจำนวนการคลอดที่ทารกจำเป็นเข้ารับ การดูแลที่หน่วยวิกฤติ (NICU admission rate) สูงกว่ากลุ่ม มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำแล้วมาคลอดครั้งที่สอง^{1, 24}

ทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อย (Low birth weight)

น้ำหนักทารกแรกเกิดปกติ จะอยู่ที่น้ำหนัก > 2,500 กรัม ถึง < 4,000 กรัม ซึ่งในทารกที่คลอดจากมารดาวัยรุ่น มักพบปัญหาน้ำหนักตัวน้อย ทารกแรกเกิดกับมารดาวัยรุ่น ครรภ์แรกจะมีภาวะน้ำหนักตัวน้อยกว่า < 2500 กรัม มีจำนวน มากกว่ากลุ่มทารกที่เกิดกับมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ อย่างไรก็ตาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²⁴ แต่ทารกที่คลอดกับ มารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ จะมีน้ำหนักแรกเกิดค่อนข้างน้อยกว่า มารดากลุ่มเปรียบเทียบกับเป็นวัยผู้ใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ²³ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ ซ้ำควรให้การประเมินติดตามการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการดูแล

ภาวะทารกขาดออกซิเจนแรกเกิด (Perinatal Asphyxia)

ภาวะทารกขาดออกซิเจนแรกเกิด เป็นปัญหา การแลกเปลี่ยนก๊าซระหว่างมารดาและทารกในช่วงระยะคลอด โดยดูจากคะแนนแอปการ์ APGAR แรกเกิดใน 5 นาทีแรก มีคะแนนน้อยกว่า 7 คะแนน²⁴ ซึ่งพบว่าทารกที่เกิดจากมารดา วัยรุ่นครรภ์แรก จะมีปัญหาทารกขาดออกซิเจนแรกเกิดมากกว่า มารดาวัยรุ่นที่คลอดครั้งที่สอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมารดาที่ คลอดครั้งที่สองมีประสบการณ์คลอดแล้ว สามารถเผชิญ ความเจ็บปวดในระยะคลอดได้ดีกว่า ทำให้สามารถควบคุม การหายใจเพื่อเผชิญความเจ็บปวดจากการคลอดได้ดีกว่า ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากการคลอดน้อยกว่า^{1, 24}

ข้อเสนอแนะในการนำผลการค้นคว้าไปใช้ประโยชน์

จากบทความวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สามารถให้ข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ในด้านการปฏิบัติการพยาบาลด้านการวิจัยและด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

ด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล

มารดาวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ซ้ำถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพไม่แตกต่างกับการตั้งครรภ์ครั้งแรก ดังนั้นบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้องทั้งที่ปฏิบัติงานในสถานบริการสุขภาพและชุมชน ควรให้การดูแลมารดากลุ่มนี้อย่างระมัดระวังไม่ต่างกับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก

ด้านการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานวิจัยที่ทำในกลุ่มมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ ในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย ทั้งการศึกษาผลกระทบด้านมารดาและทารก การศึกษาผลลัพธ์ การตั้งครรภ์การคลอด จึงควรมีการทำการศึกษาวิจัยในกลุ่มนี้ให้มากขึ้น ทั้งวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการศึกษาในสภาพสังคมอันเป็นปรากฏการณ์ในบริบทชีวิตของมารดาวัยรุ่นเพื่อหาสาเหตุที่เกิดจากมุมมองของมารดาวัยรุ่นตั้งครรภ์ซ้ำ ซึ่งจะทำได้แง่มุมที่เป็นบริบทชีวิตของมารดาวัยรุ่น เพื่อนำมาต่อยอดศึกษาวิจัยเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำและแนวทางการดูแลที่เหมาะสมกับบริบทของมารดาวัยรุ่น

ด้านการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาวัยรุ่นควรมีการเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงการปัญหา ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ซ้ำ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปวางแผนการให้คำแนะนำมารดาวัยรุ่น หลังคลอดที่มีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำ

บทสรุป

การตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นนั้น ยังคงเป็นปัญหาที่บุคลากรทางสาธารณสุขให้ความสนใจในการศึกษา เพื่อให้การดูแลผู้รับบริการกลุ่มดังกล่าว อย่างเข้าใจและมีความรู้ถึงปัจจัยต่างที่เกี่ยวข้องในด้าน ความหมาย และปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิด การตั้งครรภ์ซ้ำ เช่น มารดาที่มีการตั้งครรภ์ครั้งแรกอายุน้อย จะมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำมากกว่า อีกทั้งสถานภาพสมรสสามารถบอกได้ว่ามารดาวัยรุ่นนั้นมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ซ้ำ และการคุมกำเนิดในวัยรุ่นนั้นถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจเพื่อที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังควรตระหนักว่า แม้ว่าส่วนใหญ่

แล้วการตั้งครรภ์ซ้ำจะเกิดจากความไม่ตั้งใจ แต่ก็ยังมีมารดาวัยรุ่นบางคนที่มีการตั้งครรภ์ซ้ำ เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจ ดังนั้นจึงควรมีการให้คำแนะนำในการวางแผนครอบครัวให้เหมาะสม กับความต้องการเฉพาะรายบุคคล

นอกจากนั้นควรตระหนักถึงผลกระทบด้านสุขภาพมารดาในเรื่อง การคลอดก่อนกำหนด ภาวะความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ และภาวะซีด อีกทั้งยังควรให้การดูแลเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายทารก ทั้งทารกคลอดก่อนกำหนด ทารกแรกเกิดน้ำหนักตัวน้อย ภาวะทารกขาดออกซิเจนแรกเกิดอีกด้วย ซึ่งจากข้อค้นพบดังที่กล่าวมาข้างต้น พยาบาลผดุงครรภ์พยาบาลอนามัยชุมชนและบุคลากรสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ยังคงต้องตระหนักในการดูแลมารดาวัยรุ่นที่มีการตั้งครรภ์ซ้ำ ในด้านการประเมินความเสี่ยงทางสูติศาสตร์ และการให้คำแนะนำในเรื่องการคุมกำเนิด เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำ และการเว้นระยะการมีบุตรที่เหมาะสม โดยถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพไม่แตกต่างกับการตั้งครรภ์วัยรุ่นครั้งแรก

References

1. Talungchit P, Lertbunnaphong T, Russameecharoen K. Prevalence of repeat pregnancy including pregnancy outcome of teenage women. Siriraj Medical Journal. 2017;69(6):363-9. (in Thai)
2. WHO, UNICEF, Mathers C. Global strategy for women's, children's and adolescents' health (2016-2030). Organization. 2016.
3. Bureau of Reproductive Health. Fact Sheet- Adolescents reproductive health: Ministry of Public Health Thailand.; 2018. (in Thai)
4. Hindin MJ, Rodriguez MI, Gonsalves L, Say L. Adolescent health experience after abortion or delivery (AHEAD) trial: formative protocol for intervention development to prevent rapid, repeat pregnancy. Reproductive Health. 2015;12:1-6.
5. Anderson CA, Pierce L. Depressive Symptoms and Violence Exposure: Contributors to Repeat Pregnancies Among Adolescents. The Journal Of Perinatal Education. 2015;24(4):225-38.

6. Wilkie GL, Leung K, Kumaraswami T, Barlow E, Moore Simas TA. Effects of Obstetric Complications on Adolescent Postpartum Contraception and Rapid Repeat Pregnancy. *J Pediatr Adolesc Gynecol*. 2016;29(6):612-6.
7. Vieira CL, Flores PV, Rochel de Camargo K, Pinheiro RS, Cabral CS, Aguiar FP, et al. Rapid Repeat Pregnancy in Brazilian Adolescents: Interaction between Maternal Schooling and Age. *Journal Of Pediatric And Adolescent Gynecology*. 2016;29(4):382-5.
8. Charoensirivilai P, Deoisres W, Wacharasin C. Factors Influencing Stage of Readiness to Postpartum Contraceptive Use among Unplanned Adolescent Pregnancy. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2015;16(2): 88-96. (in Thai)
9. Claydon LS,. Rigour in quantitative research. *Nursing Standard* (2014+). 2015;29(47):43.
10. Programme CAS. CASP Checklist: 10 Questions to Help You Make Sense of a Qualitative Research. 2018.
11. Padin MdFR, Silva RdSe, Mitsuhiro SS, Chalem E, Barros MM, Guinsburg R, et al. Repeat pregnancies among adolescents in a tertiary hospital in Brazil. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*. 2012;30(2):193-200.
12. Wattanathamrong V, Sirisophon N, Kainakha P, Onsiri S, Amitpie C, Anek A, et al. Factors Related Intention Contraception Type Implants in Repeat Pregnancies Adolescents. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2017;18:102-11. (in Thai)
13. Dallas CM. Rapid Repeat Pregnancy Among Unmarried, African American Adolescent Parent Couples. *Western Journal of Nursing Research*. 2013;35(2):177-92.
14. Srivilai K. Repeated Pregnancy among Adolescents: A Case Study in a Community Hospital, Southern Thailand. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*. 2016;3(3):142-52. (in Thai)
15. Wisarutkasempong A, Muangpin S. Factors related to the intention to repeat pregnancy among pregnant adolescents. *Srinagarind Medical Journal*. 2015;30(3):262-9. (in Thai)
16. Chuchot R. The Birth control Campaign in Adolescents: The Roles of Smart Nurse 4.0. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2018;19:42-52. (in Thai)
17. Damle LF, Gohari AC, McEvoy AK, Desale SY, Gomez-Lobo V. Early Initiation of Postpartum Contraception: Does It Decrease Rapid Repeat Pregnancy in Adolescents? *Journal of Pediatric & Adolescent Gynecology*. 2015;28(1):57-62.
18. Conroy KN, Engelhart TG, Martins Y, Huntington NL, Snyder AF, Coletti KD, et al. The Enigma of Rapid Repeat Pregnancy: A Qualitative Study of Teen Mothers. *Journal of Pediatric & Adolescent Gynecology*. 2016;29(3):312-7.
19. Baldwin MK, Edelman AB. The effect of long-acting reversible contraception on rapid repeat pregnancy in adolescents: A review. *Journal of Adolescent Health*. 2013;52(4): 47-53.
20. Konchaiw N, Nirattharadorn M, Buaboon N, Sanguanklin N. Effects of a self-Efficacy Promotion Program and Husband Participation on The Repeated Pregnancy Prevention Behaviors Among Adolescent Mothers. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2018;19:326-35. (in Thai)

21. Aeamsamarng P, Srisuriyawet R, Homsin P. Risk factors of unintended repeat pregnancy among adolescents. The Public Health Journal of Burapha University. 2013;8(1):55-67. (in Thai)
22. Reddy J, Mistry J, Jacobs F. Rapid Repeat Birth: Intersections Between Meaning-Making and Situational Support Among Multiparous Adolescent Mothers. Journal of Adolescent Research. 2017;32(6):696-718.
23. Khashan AS, Baker PN, Kenny LC. Preterm birth and reduced birthweight in first and second teenage pregnancies: a register-based cohort study. BMC Pregnancy & Childbirth. 2010;10: 36-43.
24. Timur H, Kokanalı MK, Topçu HO, Topçu S, Erkılınç S, Uygur D, et al. Factors That Affect Perinatal Outcomes of the Second Pregnancy of Adolescents. Journal of Pediatric & Adolescent Gynecology. 2016;29(1):18-21.